

N. DRĂGANU

Răspuns la un răspuns

(Graiul și folklorul Maramureșului)

În *Grăi și suflet*, III^a, pp. 241-242, d-l P. Papanagi mi-a răspuns la o dare de seama pe care l-am făcut-o în *Darbomana*, IV, pp. 1063-1091, lucrării d-sale *Grăiul și folklorul Maramureșului*, București, 1925.

N-am avea nimic de zis dacă acest răspuns s-ar reduce la o pură și la rectificarea unor afirmații greșite pe care le-am făcut.

Răspuns la un răspuns

(Graiul și folklorul Maramureșului)

Am să vă spun mai întâi puțin câte ceva despre cum am văzut lucrurile. Într-un număr din *Grăi și suflet*, III^a, pp. 241-242, d-l P. Papanagi mi-a răspuns la o dare de seama pe care l-am făcut-o în *Darbomana*, IV, pp. 1063-1091, lucrării d-sale *Grăiul și folklorul Maramureșului*, București, 1925.

N-am avea nimic de zis dacă acest răspuns s-ar reduce la o pură și la rectificarea unor afirmații greșite pe care le-am făcut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Extras din „Junimea Literară”, An. XVI, 1927

Am să vă spun mai întâi puțin câte ceva despre cum am văzut lucrurile. Într-un număr din *Grăi și suflet*, III^a, pp. 241-242, d-l P. Papanagi mi-a răspuns la o dare de seama pe care l-am făcut-o în *Darbomana*, IV, pp. 1063-1091, lucrării d-sale *Grăiul și folklorul Maramureșului*, București, 1925.

N-am avea nimic de zis dacă acest răspuns s-ar reduce la o pură și la rectificarea unor afirmații greșite pe care le-am făcut.

N-am avea nimic de zis dacă acest răspuns s-ar reduce la o pură și la rectificarea unor afirmații greșite pe care le-am făcut.

CERNAUȚI 1927

Institutul de arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei” str. I. Flondor 33

Răspuns la un răspuns (Graiul și folklorul Maramureșului)

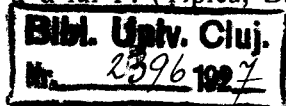
În *Grai și suflet*, III¹, pp. 241—252, d-l P. Papahagi îmi răspunde la o dare de seamă pe care i-am făcut-o în *Daco-romania*, IV, pp. 1063—1091, lucrării d-sale *Graiul și folklorul Maramureșului*, București, 1925.

N'aș avea nimic de zis dacă acest răspuns s'ar reduce la apărare și la rectificarea unor afirmații greșite pe care le-aș fi făcut. E un drept pe care îl avem fiecare. Dar apărarea d-lui P. e o încercare de a produce o diversiune prin apucături nepermise în știință, care trebuie să aibă ca scop mai curând găsirea adevărului, decât apărare.

Astfel cel mai bun mijloc găsit de d-l P. pentru a atenua întru câțva tăria spuselor mele este să mă acuze pe nedrept și de mai multe ori de „înșelări conștiente“ și „lipsă de bună credință“ (p. 245), să-mi atribue „mirări... senine“ (p. 245), unde nu sânt, „evidențieri sentențioase“ (p. 244.) și alte grațiozități de acest fel. Intr'adevăr însă în recensia mea am căutat să fiu, cum am și accentuat dela început, „cât se poate de obiectiv“ (p. 1091), să nu-l supăr pe d-l P., pe care-l știam gata de răspuns și când n'are dreptate (cf. *Grai și suflet*, II¹, pp. 156—159). Pentru aceasta, înainte de a-mi da recensia la tipar, m'am adresat duor colegi cu rugămintea s'o citească și să-mi comunice dacă este în ea ceva jignitor ori nedrept. N'au găsit nimic. Deoarece mi s'a părut că greșelile de amănunt, „inadvertențele“, cum îi place d-lui P. să și-le numească, sânt prea numeroase, în introducere (pp. 1063—1065) și în încheiere (pp. 1090—1091), precum și la p. 1080—81, am căutat să atenuiez efectul înșirării lor în interesul d-lui P., laudând mai mult decât trebuia părțile bune ale lucrării d-sale. D-l P. socoate această procedare, ieșită din gândul cel mai cinstit — am colegi martori pentru aceasta —, de „complezență... improvizată“ (p. 242). Văd acum cu părere de rău că în cazul acesta ar fi fost mai bună lipsa de complezență.

În fond i-am imputat d-lui P. două feluri de greșeli: de metodă și de amănunt.

Principalele greșeli de metodă sânt: 1. neutilizarea publicațiilor anterioare celei a d-lui P. (Tiplea, Bud, Bârlea) când e

vorba să ni se înfățișeze într'o lucrare de ansamblu fizionomia completă a limbii și folklorului maramureșan, cu toate că d-l P. știe de ele; 2. faptul că la comparație d-l P. nu pornește în rândul întâiu de la folklorul popoarelor învecinate (Unguri, Ruteni, Germani), pe care nu-l cunoaște, ci vrea să explice totul din folklorul romanic și balcanic; 3. o seamă de inadvertențe în transcrierea și înțelegerea textului din pricina că d-l P. s'a apucat să studieze graiul unei regiuni pe care nu-l cunoștea de mai nainte¹⁾ și clădind totul numai pe ceea ce a cules singur. Inșirarea greșelilor de amănunt mi-a servit pentru a ilustra aceste greșeli de fond. Cum am amintit, acestea sânt „numeroase“, dar nu toate: atâtea câte am putut observa la o singură cetire. Ulterior am mai găsit și altele (cf. d. p. *cararabă* glosat „conopidă“, p. 216, în loc de „gulie“ etc.).

Faptul neutilizării colecțiilor amintite pentru studiul de limbă și pentru comparația folklorică nu-l poate tăgădui d-l P. Nota dela p. XXXV-a lucrării sale îl scuză pe autor cel mult în privința celei din urmă. În privința studiului de limbă nu încapă nici o scuză: din această pricină acesta, ca și glosarul, a rămas necomplet și cuprinde numeroase „greșeli“.

În privința faptului al doilea d-l P. răspunde printr'o diversiune: face din nou un excurs prin folklorul altor popoare decât cele învecinate pentru a explica cu totul vreo 9 chestiuni pe care eu nu le-am pus, iar d-sa n'avea de ce le pune în discu-

¹⁾ Într'adevăr d-l P. nu știe nici ungurește, nici rutenește și, mi-se pare, nici nemțește, deci n'are puțința să cunoască folklorul Ungurilor, Rutenilor și Nemților din regiunea Maramureșului. Totuși a riscat să se apuce de studiul „graiului și folklorului maramureșean“. Dacă acest studiu n'a ieșit fără cusur, de vină este în rândul întâiu însuși autorul. Trebuia să-și dea mai întâiu seama dacă-l poate face, ori nu, chiar și dacă „o întâmplare“ neprevăzută l-a silit să se apuce de el (cf. p. 250). Cât mă privește, am spus modest că-mi permit a-i face o recenzie amănunțită lucrării d-lui P. pentru că cunosc „binișor pe Maramurășeni și graiul“: ca student universitar am petrecut două săptămâni în Maramureș; în curs de 22 ani în fiecare săptămână Joia, când e târg în Năsăud, am avut prilej să întâlnesc Maramureșeni și să vorbesc cu ei; afară de aceea am avut colegi și elevi de origine maramureșeni, cu care și cu părinții cărora am putut să mă întretin destul de mult și de des. D-l P. (p. 242) face zeflemele pe socoteala acestei modestii, el căruia, poate l-ar sta tot atât de bine modestia ca și mie, și adaugă că „binișorul“ meu „va trebui să fie oarecum rectificat“. Cum a încercat și a putut să-l rectifice d-l P., se va vedea din cele următoare.

ție (pp. 242—244); afirmă că n'a putut să epuizeze de utilizat și de spus tot ce i-aș cere și încheie reproducându-mi o observație dintr'o discuție avută cu d-l Rosetti: „dar unde am ajunge în acest chip, când știința este atât de înaintată și bibliografia atât de vastă? Ori câte cărți aș cita, tot s'ar mai găsi una pe care n'am citat-o“ (*Dacoromania*, IV, p. 922). Fără îndoială d-l P. ar fi avut dreptul să-mi citească de-asupra capului propriul meu canon în cazul că i-aș fi cerut ceea ce - mi atribue. Dar eu i-am cerut tocmai să nu meargă prea departe, căutând asemănări exotice, ci să se mărginească mai întâiu la vecini și numai după ce va fi isprăvit cu aceștia să treacă și la alții: „Pentru Maramureș trebuie să aibă în vedere în special influența ungurească, ruteană și germană“ (p. 1065). D-l P., care nu poate face ce i-am cerut, fiindcă nu are cunoștințele de limbi necesare, se face că nu înțelege și bate apa în piuă.

În privința greșelilor de amănunt nu pot să-i răspund d-lui P. punct de punct. Ar însemna să-mi reproduc recenziunea aproape în întregime, deși d-l P. nu recunoaște decât „dreptatea câtorva observațiuni“ (p. 242 și 25), și acestea făcându-i impresia de „sboruri cam *terre à terre*“ (p. 251). Din fericire partea a II-a din *Dacoromania* IV, care cuprinde și recenziunea mea, va ajunge în mâna multor cetitori după răspunsul d-lui P. În chipul acesta însași recenziunea îi va da cea mai bună replică răspunsului d-sale. Cetitorii vor avea prilejul să se convingă că d-l P. a rămas dator cu răspunsul la *mai mult de trei sferturi* din observațiile mele. Cât privește răspunsul lamentabil pe care încearcă să-l dea restului, voi reproduce câteva specimene menite să arate de care parte poate fi vorba de „înșelări conștiente“, „lipsă de bună credință“ etc. Iar pentru ca să nu pot fi învinuit de nimic, voi da în citate, de o parte ce spun eu, de altă parte ce răspunde d-l P.

La p. 1067—68 scriu :

„Astfel pe p. LXII, § 34 cetim : „O singură dată $\check{c} > k$: *lukioară* < *lučioară* (în caz că *lukioară* n'ar trebui interpretat ca un nume de persoană în cazul genitiv : După apă lu *K'ioară* 121⁶³“. Eplicarea este neclară și greșită. Neclară pentrucă, dacă ar fi vorba de un genitiv, cuvântul determinat de acesta ar trebui să fie articulat (deci *apă*, nu *apă*). *Lu K'ioară* din după apă lu *K'ioară* nu poate fi interpretat decât ca dativ. Greșită

este explicarea pentru că forma de la care trebuie să pornim este aceea cu *k* (cf. varianta din nota de pe p. 121), nu cu *č*; *K'ioară* este un nume de ținut (*Chioară*, *Chioar* < ung. *Kövár* „cetatea de peatră“), nu de persoană « și citez, după variantele culese de d-l P., textul lui Țiplea (p. 426, Nr. 9) care confirmă explicarea pe care o dau :

„Peștorî d'e - a noaua țară
D'e pă apa lu T'ioară“.

D-l P. răspunde (p. 244—245) :

„Pentru *lučioară* — *lukișară* putea să remarce numai neclaritatea, care — de fapt — nu mă privește¹⁾, întru cât eu am redat formele, ca morfologie și fonetism, cu o exactitate pe care zadarnic recensentul caută să o clatine²⁾. Pe de altă parte, urmărind cu atenție, ar fi putut constata că nu poate fi vorba de o „explicare greșită“,³⁾ ci pur și simplu de faptul că eu nu am dat derivarea etimologică a lui *K'ioară* așa cum a dat-o Drăganu din ung. *Kövár* — ceea ce e cu totul altceva... Cât privește rectificarea adusă că trebuie rostit *T'ișară* în loc de *K'ișară*, înșelarea devine conștientă și oarecum surprinzătoare... «.Deci a cita, după d-l P. (în cazul acesta eu citez pe Țiplea, care scrie „*T'ioară*“), însemnează „a înșela conștient“, iar a-mi atribui ce n'am spus, a răspunde „cu probitate“:

La p. 1068 am scris :

„Pe p. 115⁵² (*Slujnica și soacra*) se găsesc versurile :

Și el numa ș'o vădzut
Năfrămuca d'esk'edzită !
Și la mn'izloc ponosită,

iar în glosar (p. 219) se explică *d'eskédzît*, -ă „destrămat“. Varianta *Inelul și năframa* (Țiplea, p. 431) ne arată că, după toată probabilitatea acest cuvânt, ar fi trebuit să fie cules în forma *d'est'izită* (cu *z* < *v*), căci este identic cu *d'estiită* < *destivită* :

Și pe margini d'estiită... ,

iar *tivesc* nu se rostește *nicăieri t'evesc* (cf. și *k'iziloare* „care tivește“, „tivistură“, „chenar“, p. 148²⁰ și *tizit*, p. 234“).

1) Privește doar, pe recensent ?

2) Unde ?

3) Va să zică identificarea cu *lucioară* < *luciu* ori cu un „nume de persoană“ nu este „explicare greșită“ !

D-1 P. răspunde (245) :

„Putea — și era mai bine — să renunțe la »probabilitatea« referitoare la *dz* din *d'esk'edzît* (p. 1068) : și aci n'am făcut nimic altceva decât să redau exact pronunțarea înregistrată, mai ales că forma nu-mi era necunoscută ca derivare. De ce n'am dat și formele *k'izitoare* și *tizit* tot cu *dz* ?”

Când vorbiam de $z < v$ mă gândiam la regula fixată de d-1 P. la p. LX a studiului său (§ 25, 4), unde ne spune că *v* a evaluat γ „în două direcții” : a dispărut „fără nici o urmă” ori „a trecut la *z*” (nu *dz* !), cum arată următoarele exemple : „*bolnăzi, înzitat, k'izitoare, lozesc, otrăzesc, potcozesc, protizit (Vad), t'izesc (Ghesăști), vorozi, zideră, Židozi, zidră, zie, ziețașă, zin, zină, ziță, zițal, zugrăzit* etc.” Va să zică nici un exemplu cu *dz* ! *D'esk'edzită* lipsește și el, deși e înșirat *k'izitoare* și *t'izesc*.

Apoi eu nu vorbesc numai de *dz* în loc de *z*, ci și de *e* în loc de *i*, mai ales de acesta. Amândouă aceste redări greșite, ca și glosarea, „destrămată” în loc de „destivită” ne arată clar că d-lui P. „îi era necunoscut cuvântul ca derivare”, nu l-a recunoscut, cum n'a recunoscut nici pe altele, : *pe curțea ta* redat *pe cur te-a da, cușercuță* redat *cu șercuță, târî-s'ară* (= „*târî-s'ar*”) redat *târî-sară*, despre care ne spune că e „formă neexplicată, *ciurdăcă, norătoare, Valealu-Toasă* (= „*Valea-lutoasă*”) etc., etc., cum a interpretat și a reconstruit greșit o serie întreagă de cuvinte (în *Dacoromania*, IV, pp. 1083—1090 am înșirat 33; d-1 P. încearcă să răspundă, p. 249, numai la 3 dintre rectificările pe care i le-am făcut, afirmând despre una că „nu e tocmai convingătoare”, recunoscând despre alta că „într'adevăr e mai justă semnificația” dată de mine decât cea dată de d-sa, iar despre a treia că nu vede „ce anume e greșit ca interpretare” la d-sa).

La p. 1069 scriu :

» „Pă cur t'e-a da” din versurile

D'e-ar bat'e Nșamțu doba,
Muscule, pă cur t'e-a da
Pă țetatea Musculu
Dacă pace'n țară nu-î,

pentru cel ce știe că vânzarea publică prin licitație se face anunțându-se urcarea ori scăderea prețului prin bătaia dobei,

este evident *pă cur'te-a*¹⁾ *ta*: omul nostru dorește să ajungă „curtea“ (= „palatul“), „cetatea Muscului“ de vânzare, deoarece acesta este de vină că „pace'n țară nu-i“.

D-I P. găsește că mi-a răspuns distrugător scriind următoarele:

»Ca să răspund și eu cu aceeași meticulozitate, amintesc că rectificarea corectă a redării *pă cur t'ę-a* da nu e *pă cur'te-u ta* (p. 1069), ci *pă cur'te'a ta*. Ceva mai mult: reproducerea contextului respectiv trebuia însoțită și de indicația paginei în care se găsește, și anume 11⁶⁶«.

Când cineva simte că se înecă, se apucă și de un paiu. D-I P. se agață de o evidentă greșală de tipar²⁾. Dar „paiul“ d-lui P. este așezat într'un loc așa de... urât, încât, mi se pare, era mai bine să nu se fi atins de el....

La p. 1070 am arătat că un substantiv *ciurdăcă* nu există. D-I P. răspunde (p. 245): „Posibil ca sb. *čiurdăcă* să nu existe (p. 1070); il asigur însă [pe Drăganu] că se aude sb. *čurdică*“. Cu un cuvânt: „n-ați-o frântă, că și-am dres-o!“ Cred și eu că s'o fi auzind *ciurdică*. Se aude și *ciurdică* și *ciurduță*, dar poate fi el introdus, cu înțeles, în versurile:

BCU „Nu mn'ŷ-oj gâsi unę-o doj Library Cluj

Fără *ciurdăcă* (= „ciurdă ca“) d'e boi“?

Tot acolo am arătat că *orgare* din

Morj, urit'en postu mare

Să-tj duc pk'ŷeļa la *orgare*

trebuie despărțit în *orga* (< ung. *varga*) + cunoscutul final *-re*, adaus pentru rimă în versurile populare. D-I P. crede că explică bine acum „*orgar* (-e)“ (< ung. *varga*?), „ca și *altar*, -e etc.“ și trimite la p. LXXV a studiului său pentru „alte forme“. Cel ce va controla trimiterea, va găsi că la pagina indicată se vor-

¹⁾ Reproduc greșala de tipar, evidentă altfel din cuvintele care urmează.

²⁾ D-I P. întrebuițează și în alt loc expedientul greșelilor de tipar. Astfel d. p. la p. 247 îmi îndreptează un și tipărit greșit în loc de *si*, în vreme ce scrie: „În josul pag. 1072 relevează“ [Drăganu] și »simple greșeli de tipar«. Dar într'adevăr nu e vorba de o „relevare“ fără rost a unor „simple greșeli de tipar“, ci în locul împlicinat caut să explic unele „inadvertențe“ ale d-lui P., făcute în transcrierea textului prin formula „poate fi vorba și numai de simple greșeli de tipar“, alături de cealaltă „fără îndoială sânt posibile și oarecare varieri de rostiri“. Căutam deci circumstanțe atenuante pentru d-I P. Văd iarăși cu părere de rău că am greșit făcând acest lucru.

bește tocmai de finalul - *re* și se dau exemple de forme alcătuite cu el. Va să zică dovezi pentru ce susțin eu, nu pentru ce susține d-l P.!

La p. 1071 și 1072 am reprodus trei texte pentru a ilustra „inadvertențele“ d-lui P. în transcrierea rostirii lui *bine*, între altele următorul pasaj (p. 1072):

„În dzua d'e H'ilipk'i apoî i *b'ine* a ținğa pântru marhăle, a nu lucra nimn'ic; nu-î *bine* a să k'eptăna pă cap, nu-î slobod; nu-î *Gini* a descâlți“ (p. 162, 37-40). Textul este complet, iar în josul lui se indică „aceeași“ persoană cu a textului anterior. Totuși d-l P. crede că-și poate permite să scrie (p. 246): „*bgine* și *bin'e* aparțin la două persoane“ (d-l P. vorbește intenționat numai de celelalte două citate de la pagina anterioară, ca să iasă din bucluc prin tangentă). E și acesta un fel de a discuta și a combate!

Mai adaugă că tot de la o singură persoană sânt:

și *jubăsc* — *jubgesc* (p. 40, v. 69 și 71), *k'ilingi*

și *t'ilincat* (p. 117 v. 40-44), *să pk'ieî*

Să răst'eî (p. 125 v. 22-23) etc. (cf. *Dacoromania*, IV, p. 1071—1072).

D-l P. (p. 246) recunoaște că forma *ovăz* în loc de *ovăs* „poate“ a intrat în textul maramurășean din graiul d-sale (nu mai puțin de 3 ori!, cf. *Dacoromania*, IV, p. 1071). Dacă este așa, de ce nu aș avea dreptul să presupun decât cu „lipsa unei bune credințe“ (p. 245) că în acelaș chip a intrat (o singură dată!) și „bucureștenismul“ după alături de *d'epă* s. *d'ipă*. Aceasta cu atât mai mult că nici la Țiplea, Bud, Bârlea, și, cum zic, nici chiar la d-l P., n'am mai întâlnit nicăeri această formă, ci numai *d'epă* ori *d'ipă* (cf. *Dacoromania*, IV, p. 1068).

D-l P. afirmă că redă exact ce a auzit ori de câte ori i-se atrage atenția asupra posibilității unor astfel de „inadvertențe“ (observ, cu restricția citată mai sus pe care-am făcut-o: „fără îndoială sânt posibile și oarecare varieri de rostiri“!) și mă invită pentru aceasta să „cutreer Maramureșul ca să mă conving“ (p. 246). N'am nevoie, nici n'o s'o fac de hatărul d-lui P. Imi ajunge mărturia a trei colecționari localnici harnici și conștiincioși.

La p. 247 d-l P. scrie:

»în ultimul rând al pag. 1072 Drăganu afirmă că *nu* din

versul „C'apoi noi nu ne-am si luat“ 15³² e „de prisos, strică înțelesul“. Se vede clar deci, că Drăganu nu a sesizat ironia pe care flăcăul o strecoară prin acest *nu* față de „mândra“ lui și nici sensul contextului«. Deoarece d-l P. contează că cetitorul nu va controla contextul și-l va crede pe cuvânt, nu pot să-i răspund mai bine decât reproducându-l, cel puțin în parte, și lăsând judecata la aprecierea celui ce va ceti.

E vorba de doi tineri care s'au iubit, care ar fi dorit să se ieie; dar nu i-au lăsat părinții. Despărțiți, ei doresc să se vadă cel puțin și să-și povestească necazurile pe care le au acum din pricina că n'au ascultat de inimă, ci de părinți. După ce și-le povestesc se mângăie reciproc astfel :

»Trăi, mândrucă, cu bănat
Dacă nu m'ai așteptat
Că ș'alț tin'eri s'o ibgit
Și părinți i-o toit.
Și pă noi nu n'e-o lăsat,
C'apoi noi nu (!) n'e-am si luat (*sic*)
— »Frundză verd'e, d'e măr dulce
Poate, mândruț, c'om așjunge,
D'e-amu, mîndruț, pînă gîoi
Poate c'om si amîndoi«.

Va să zică, când doi tineri și acum se mai iubesc și mai doresc să fie unul al celuilalt, „să fie amândoi“, întrebuințează „ironia“ pentru a se mângăia și a-și exprima această „dorință“, iar „C'apoi noi nu n'e-am si luat“ nu este greșit spus în loc de „C'apoi noi n'e-am si luat“, și metrul nu este încărcat cu o silabă în plus (adevărat că d-l P. s'a îngrijit să omită pe *u* plenison din *luat* pe care-l transcrie *luat*). Astfel de „ironie“ eu, îmi pare rău, nu pot „sesiza“. Tu poți, iubite cetitorule? Dar n'a „sesizat ironia“ nici d-l P. decât acum când are nevoie de ea ca să-mi găsească vre-un nod în papură. Dacă ar fi sesizat-o când și-a pus colecția subt tipar, ar fi trebuit să pună după rîndul respectiv semnul exclamării, sau al întrebării, sau pe amândouă. Dar nu le-a pus. Nu le-a pus pentru că față de

1) Pentru ca să-i iasă metrul d-l P. suprimă o silabă din *luat* scriind *luat!*

acest loc d-l P. se găsea în aceeași situație ca și în cazul lui *ciurdăcă*, *cu șercuță*, *târî-sară* etc., etc.

La p. 1090 nu afirm că *Săcelul* este mai vechiu decât *Seliște*, *Malul* decât *Măgura*, *Gruiu* decât *Piciu* (cf., P. 250). Eu întreb numai care poate fi mai vechiu (o întrebare la care credeam că trebuia să răspundă d-l P.), în legătură cu alte nume de la sfârșitul înșirării cărora zețarul a omis semnul întrebării. Dar din context și din topică rezultă clar sensul întrebător al propozițiunii.

D-l P. (p. 248) îmi impută că ilustrarea mărimii influențelor exercitate asupra graiului Românilor din Maramureș aș fi făcut-o prin „relevarea elementelor lexicale luate de-a-gata din glosarul“ d-sale. Imputarea este mai întâiu ridicolă pentru faptul că glosarul, cred, deaceea a fost făcut ca să fie utilizat de cercetători pentru nevoile lor științifice¹⁾. Apoi ea cuprinde o insinuație răutăcioasă: că aș fi utilizat etimologii date de d-l P., în orice caz și etimologii care „nu-mi aparțin“, pe care trebuia să le închid deci în paranteze, după pilda d-sale. În privința acestei pretențioase insinuări observ că în acest loc nu țin de loc să dau etimologii, nici nu dau, înșir numai cuvinte, uneori, cu etimologiile lor, când acestea sânt mai grele, și cu indicarea autorilor când acestea au importanță mai mare (în acest caz, dacă am relevat vre-o etimologie de-a mea, am arătat unde am dat-o; cele pentru care nu fac trimiteri, firește, sânt bun comun, care nu-mi aparțin, cum nu-mi aparțin nici cuvintele a căror etimologie nu o dau; iar cele câteva cuvinte pe care le relevă P. ca proprietate steină pe care mi-aș fi însușit-o sânt dintre acestea din urmă: n'am ridicat nici-o pretenție asupra lor) pentru a ilustra mărimea diferitelor influențe. A făuri capital din această înșirare fugară, făcută cu alte scopuri decât etimologizarea, este, dacă nu altceva, cel puțin „rea voință“.

Conduc de intenții similare cu cele urmărite în acest caz este — de altfel fără nici o legătură cu ceva din recensia mea — d-l P. și când vorbește de următoarea „întâlnire“ :

»In *Dacoromania* I, 132 (deci în 1921), Drăganu s'a ocupat

1) Dacă e vorba așa, tot „de-a gata“ am găsit în glosarul d-lui P. și vre-o 30 de etimologii greșite ori nesigure (v. *Dacoromania*, IV, p. 1031—1083), precum și cele 33 interpretări și reconstrucții greșite amintite mai sus (ibid., p. 1083—1090).

de etimologia formei *Trâmpoiele*. Intr'o lecțiune din ianuar 1921 — suplinind pe Ovid Densusianu — eu am dat aceeași etimologie ¹⁾. Cui aparține ea? Răspund următoarele: din *Dacoromania*, I, 560 se putea convinge d-l P. că eu mi-am făcut comunicarea în 16 Februarie 1920, iar la p. 192 nu vorbesc de *Trâmpoiele* ca despre o etimologie proprie, ci ca despre o etimologie cunoscută, dată de alții înaintea mea ¹⁾, deci și a d-lui P.:

„*Trâmpoiele* (comună și râu, ung. *Trimpoel*), care se crede că ar fi compus, scurtat prin afereză, din *Între-Amptoiele*“.

Nu mi-am atribuit deci nimic străin, în schimb d-l P. își revindecă o etimologie care nu-i aparține!

Înainte de a încheia d-l P., căruia de o parte nu-i convine întinderea recenziunii mele, îmi cere să „tangentez și alte probleme“, afară de cele pe care le discut, și în special „să ridic și problema etnografiei istorice a Maramureșului“ și „printre altele, și cheștiunea rotacismului“ (p. 251). Adecă să studiez eu într'o recenzie ceea ce n'a făcut d-sa într'un studiu cu mari pretenții (nu s'a mulțămît să fie publicat de Academie, l-a înaintat și pentru premiu!). Apoi să mă ierte! Dacă e vorba să-și refacă studiul, să și-l refacă singur!

Nu mai am pentru ce să continuu. Cetitorii, cred, sânt lămurii de-ajuns asupra felului lipsit de obiectivitate în care discută d-l P.

Din tot răspunsul d-sale am reținut o singură rectificare justă: posibilitatea rostirii *kelsîg*, pe care-l are și Bârlea (I. 17), cf. p. 245). Accept și explicarea privitoare la felul cum trebuie cetit: „Der lat. *tértius*“, pe care, mărturisesc, nu l-am înțeles când mi-am scris recenzia.

Înțeleg că d-l P. pe urma recenziei mele este foarte îngrijat de prestigiul său în sus și în jos (se oprește așa de des la cuvintele „studentii“ și „cercetători tineri“, căroră credeam că le pot recomanda cartea d-sale). D-l P. trebuie să știe un lucru: pe cei pricepuți nu-i poate înșela cu apucături menite să întunece adevărul, iar cu amăgirea celor nepricepuți nu câștigă prea mult. Dacă vrea să-și refacă și păstreze prestigiul, s'o facă nu

³⁾ Cf. „Acest nume l-am păstrat noi până în ziua de azi pentru *Amptoiu*, apoi pentru *Ampușița* și *Trâmpoiele* (comună și râu), care e compus prin eliziune din cuvintele: *Între-Amptoiele*“, Diaconovich, *Enciclopedia Română*, t. I, Sibiu, 1898, p. 153.

prin răspunsuri deplasate și rău intenționate, ci dându-ne o lucrare mai bună decât aceea prăpădită pe care ne-a dat-o acum, lucru pe care nu-l va putea face fără a ținea socoteală de sfaturile unor cercetători mai bătrâni și mai experimentați decât d-sa.

Drept încheiere țin să relev, alături de cele arătate mai sus, încă o „apucătură pretinsă științifică“, semnificativă, care nu-i face onoarea d-lui P.

Ca „ultim cuvânt“ d-l P. îmi trimite o amenințare deghi-zată (amenințare trimisă indirect și printr'o scrisoare adresată unui elev al meu), menită să împiedece acest răspuns, pentru ca tot ce a ticluit d-sa în chipul arătat până aici să rămână bine spus : „altarul științei, deși cultivat asiduu și cu probitate, poate deveni adesea un focar de . . . învrăjbiri între flaminii săi. Noi n'am dori să fie cazul“ (p. 252).

Cred că nimeni n'are dreptul să se supere dacă cel ce-i face unele observații i-le face din dragoste pentru adevăr și cuviincios. Cele scrise mai sus dovedesc că recensia mea n'a avut în vedere decât adevărul științific, a fost cuviincioasă, chiar curtenitoare. D-l P. însă s'a dovedit adversar neloial, nu respectă adevărul, este prezumțios, agresiv și nu pot zice că e cuviincios. Cu părere de rău, a trebuit să-i dăm răspunsul cuvenit. Urmările-l privesc.
